OIKEUSMINISTERIÖ

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Rikosoikeusyksikkö
erityisasiantuntija Katariina Paakkanen

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeusyksikkö
LsN Heini Färkkilä

15.2.2022

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 220/2021 vp)

Oikeusministeriö on ollut kuultavana eduskunnan lakivaliokunnan etäkokouksessa vastinekuulemisessa 15.2.2022. Valiokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallisesti eräitä suullisesti esitettyjä kommentteja.

Esityksen käsittelyssä kyse on yleisemmällä tasolla siitä, millä edellytyksillä rikosoikeudellisia seuraamuksia ja hallinnollisia seuraamusmaksuja on mahdollista säätää. Kyseessä on lain kokonaisuudistus, jonka yhteydessä arvioitavaksi tulevat kaikki lakiehdotuksen säännökset ja näiden perustelut.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan keskeistä on se, että ehdotettu sääntelytapa, jossa kunkin sanktioitavaksi ehdotetun teon sanktioinnin välttämättömyyttä ei ole arvioitu ja perusteltu asianmukaisesti ja konkreettisesti, ei ole suotava eikä vakiintuneen lakivaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukainen.

Lähtökohtana ei voi olla se, että kansainväliset sopimusmääräysten ja EU-lainsäädännön asettamien velvoitteiden rikkominen automaattisesti sanktioidaan, vaan tässä yhteydessä on arvioitava, miltä osin sanktioita ylipäätään on edellytetty ja miltä osin sanktioita koskeva sääntely mahdollistaa liikkumavaraa. Niiltä osin kuin liikkumavaraa on, se on arvioitava ja sen käyttö tai käyttämättä jättäminen perusteltava: kunkin sanktioitavan teon osalta on konkreettisesti perusteltava mm. sanktioinnin välttämättömyys, viimesijaisuus sekä painava yhteiskunnallinen tarve. Tarvetta useampikertaiseen sanktiointiin ei luonnollisesti yleensä voi olla.

Seuraamussääntelyn näkökulmasta on oikeusministeriön arvion mukaan kuitenkin keskeistä todeta, että ehdotettu sääntelytapa ei ole yleisesti hyväksyttävä, ja sen vaikutukset saattavat helposti ulottua tätä sääntelykokonaisuutta laajemmalle. Ehdotetun sääntelyn voidaan katsoa täyttävän teknisesti perustuslain vaatimukset, mutta lainsäätäjä arvioi, onko ehdotetulle sanktiosäänteylylle esitetty lain hyväksymisen kannalta riittävät perustelut.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Edellä todetuin tavoin oikeusministeriö katsoo, että tällaisen sääntelyn säätäminen ei ole suotavaa. Asian käsittelyn ollessa tässä vaiheessa esityksen hylkäämiselle on toisaalta perusteltua pyrkiä löytämään vaihtoehtoja. Tällaisina vaihtoehtoina voidaan ensinnäkin pitää esityksen korjaamista tai täydentämistä. Mikäli tämä ei olisi tässä vaiheessa mahdollista, oikeusministeriö pitää mahdollisena myös esityksen käsittelyn jatkamista ja sen sisällöstä päättämistä, jos samalla lausutaan esimerkiksi, että uuden vaarallisten aineiden kuljettamista koskevan lain seuraamuksia koskeva sääntely on sillä tavoin ongelmallinen, että liikenne- ja viestintäministeriön on syytä viipymättä ryhtyä valmistelemaan tämän sääntelyn tarkistamista ja sitä koskevan esityksen antamista. Eduskunta kuitenkin arvioi, ovatko esityksessä ja vastineessa kunkin teon sanktioinnille esitetyt perustelut tässä sääntely-yhteydessä riittävät perusoikeusrajoituksille ja siten esityksen hyväksymiselle.

Mikäli lain seuraamussääntelyä edellytetään arvioitavaksi myöhemmin omana lainsäädäntöhankkeenaan, oikeusministeriö korostaa, että kukin ministeriö vastaa oman toimialansa lainsäädännön valmistelusta ja tämän lainsäädännön perustuslainmukaisuudesta. Näiltä osin on käytössä myös runsaasti ohjeistusta lainvalmistelijoille. Oikeusministeriön rooli muissa kuin sen toimialan lainsäädännössä on ainoastaan antaa muille ministeriöille tukea näiden hankkeissa, mutta ei osallistua valmisteluun aktiivisesti.

Teknisemmistä kysymyksistä

Ehdotettua 153 §:n muotoilua ei lähtökohtaisesti ole pidettävä asianmukaisena, sillä siitä puuttuu sääntelyltä edellytetty tekojen luonnehdinta. Säännös vaikuttaa ainakin osin olevan mahdollista kirjoittaa siten, että siihen lisättäisiin kyseiset luonnehdinnat ja säännöstä tulisi muuttaa näiltä osin. Muutokset voidaan tehdä esityksen mahdollisen korjaamisen, täydentämisen tai seuraamusjärjestelmän uudelleentarkastelun yhteydessä.

Ehdotettua 158 §:n 2 momentin muotoilua ei lähtökohtaisesti ole pidettävä asianmukaisena, sillä siitä puuttuu sääntelyltä edellytetty tekojen luonnehdinta. Vaikuttaa siltä, että luonnehdintaa ei kussakin pykälässä säädettyjen velvoitteiden moninaisuuden vuoksi ole mahdollista selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla säännökseen lisätä. Säännöksen uudelleenmuotoilua on mahdollista arvioida mahdollisessa täydentämisessä, korjaamisessa tai tulevassa seuraamusjärjestelmän uudelleentarkastelussa.

Muiden esitettyjen teknisten kysymysten osalta liikenne- ja viestintäministeriö esittää koordinoidut vastaukset.